

Srovnání makroekonomického vývoje Česka a Slovenska a jejich postojů k měnové integraci v EU

PhDr. Jiří Malý, Ph.D.

ředitel Institutu evropské integrace, NEWTON College, a. s.

Vědeckopopularizační seminář

**20 let samostatného Česka a Slovenska:
porovnání jejich ekonomického vývoje a pozice v EU**

Brno, 19. dubna 2013

Projekt byl v období 1. 9. 2009 – 31. 8. 2012 spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky, od 1. 9. 2012 je v rámci udržitelnosti plně financován ze zdrojů NEWTON College, a. s.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Výchozí podmínky ČR a SR a jejich změny

Vznik samostatného Česka a Slovenska 1. 1. 1993 – výchozí podmínky

- rozdílná ekonomická úroveň
- rozdílné ekonomické problémy
- různé představy o nastavení hospodářských politik
- různá očekávání ohledně postavení v evropské a světové ekonomice
- odlišné ambice v evropském integračním procesu

Vývoj samostatného Česka a Slovenska v letech 1993-2013

- dynamický vývoj výchozích podmínek
- změny ekonomické úrovně ČR a SR jak vůči sobě navzájem, tak ve vztahu k vyspělým zemím, respektive vůči průměru EU
- změny vývoje dalších makroekonomických ukazatelů ČR a SR
- změny v nastavení hospodářských politik
- změny postavení ČR a SR v globalizované ekonomice i v integrované ekonomice EU
- proměny vztahu ČR a SR k evropské integraci
- Slovensko – v roce 1993 považováno za outsidera v procesu evropské integrace, v roce 2009 však přijalo jednotnou evropskou měnu euro
- Česká republika – v roce 1993 považována za premianta v přibližování se k Západu, postupně však ve svém postoji k evropské integraci ochladla

Makroekonomický vývoj ČR a SR

Ekonomická úroveň (HDP na obyvatele v paritě kupní síly)

Stav v roce 1995

- Česká republika: 76 % průměru EU
- Slovensko: 47 % průměru EU

Stav v roce 2011

- Česká republika: 80 % průměru EU
- Slovensko: 73 % průměru EU

Vývoj v letech 1995-2011

- Česká republika
  - víceméně stagnace ekonomické úrovně
- Slovensko
  - zvýšení ekonomické úrovně o více než polovinu a její znatelné přiblížení k České republice
  - zaostávání za Českou republikou
    - v roce 1995 – o více než třetinu
    - v roce 2011 – o necelou desetinu

Makroekonomický vývoj ČR a SR

Ekonomický růst (růst reálného HDP)

Průměrné roční tempo růstu v letech 1994-2012

- Česká republika: 2,8 %
- Slovensko: 4,5 %

Kumulativní růst v letech 2008-2012 (globální finanční krize a krize eurozóny)

- Česká republika: 1,5 %
- Slovensko: 10,6 %
  - 7x více než ČR navzdory skutečnosti, že Slovensko je členem krizí zmítané eurozóny, zatímco ČR má svou národní měnu, která by měla usnadňovat ekonomické přizpůsobování v období krizí

Růst reálného HDP v roce 2012

- Slovensko: 2 %
  - 4. nejrychleji rostoucí země v EU – po Lotyšsku, Estonsku a Litvě
- Česká republika: -1,3 %
  - pod průměrem EU i eurozóny, na 20. místě mezi 27 zeměmi EU
  - větší ekonomický pokles než ČR vykazovalo 7 zemí EU
    - předlužené země čerpající finanční pomoc k odvrácení státního bankrotu (Řecko, Portugalsko, Kypr) nebo na podporu finančního sektoru (Španělsko) nebo čelící rostoucím ekonomickým problémům (Itálie, Slovinsko, Maďarsko)

Makroekonomický vývoj ČR a SR

Relativní cenová hladina

Podobné úrovně v ČR i SR

Stav v roce 1995

- Česká republika: 38,1 % průměru EU
- Slovensko: 40,1 % průměru EU

Stav v roce 2011

- Česká republika: 73,6 % průměru EU
- Slovensko: 69,1 % průměru EU

Míra inflace

Průměrná roční míra inflace v letech 1997-2004

- Česká republika: 4,0 %
- Slovensko: 7,7 %
  - téměř dvojnásobná hodnota v porovnání s ČR

Průměrná roční míra inflace v letech 2005-2012

- Česká republika: 2,6 %
- Slovensko: 2,8 %
  - podobná hodnota jako v ČR

Makroekonomický vývoj ČR a SR

Míra nezaměstnanosti

Průměrná míra nezaměstnanosti v letech 1998-2012

- Česká republika: 7,2 %
- Slovensko: 15,2 %
  - více než dvojnásobná úroveň oproti ČR

Stav v letech 2011-2012

- Česká republika: 6,7-7,0 %
  - 6. nejnižší míra nezaměstnanosti ze zemí EU – po Rakousku, Nizozemsku, Lucembursku, Německu a Maltě
- Slovensko: 13,6-14,0 %
  - 6. nejvyšší míra nezaměstnanosti ze zemí EU
    - vyšší míru nezaměstnanosti než Slovensko vykazovaly země čerpající mezinárodní finanční pomoc k odvrácení státního bankrotu (Řecko, Irsko, Portugalsko) nebo na podporu finančního sektoru (Španělsko) a také Lotyšsko

Makroekonomický vývoj ČR a SR

Veřejný dluh

Stav v roce 1995

- Česká republika: 14,0 % HDP
- Slovensko: 22,1 % HDP

Stav v roce 2011

- Česká republika: 40,8 % HDP
  - téměř trojnásobek proti roku 1995
  - zhruba poloviční úroveň v porovnání s průměrem EU a eurozóny
  - 7. nejnižší veřejný dluh ze zemí EU
- Slovensko: 43,3 % HDP
  - téměř dvojnásobek proti roku 1995
  - zhruba poloviční úroveň v porovnání s průměrem EU a eurozóny
  - 3. nejnižší veřejný dluh ze zemí eurozóny – po Estonsku a Lucembursku

Přes razantní zvýšení veřejného dluhu v letech 1995-2011 v ČR i SR

- veřejný dluh zůstává pod hranicí konvergenčního kritéria 60 % HDP
- v mezinárodním srovnání patří ČR i SR k zemím s nižším veřejným dluhem

Makroekonomický vývoj ČR a SR

Saldo veřejných rozpočtů

V letech 1995-2011

- Česká republika – po celé období deficity veřejných rozpočtů
  - většinou nad hranicí konvergenčního kritéria 3 % HDP
  - pod 3 % HDP pouze čtyři roky (2004, 2006, 2007, 2008)
- Slovensko – po celé období deficity veřejných rozpočtů
  - většinou nad hranicí konvergenčního kritéria 3 % HDP
  - pod 3 % HDP pouze pět let (2003, 2004, 2005, 2007, 2008)

Vstup ČR a SR do EU

- přinesl větší rozpočtovou disciplínu pod dohledem bruselských institucí

Globální finanční krize a krize eurozóny

- opět významné zhoršení salda veřejných rozpočtů ČR i SR
- Česká republika
  - -5,8 % HDP v roce 2009, -4,8 % HDP v roce 2010, -3,3 % HDP v roce 2011 (nižší schodky oproti průměru EU a eurozóny)
- Slovensko
  - -8,0 % HDP v roce 2009, -7,7 % HDP v roce 2010, -4,9 % HDP v roce 2011 (vyšší schodky oproti průměru EU a eurozóny)

Makroekonomický vývoj ČR a SR

Měnové kurzy

Kurz české koruny k euru (CZK/EUR)

- v letech 1999-2012 převažoval trend zhodnocování české koruny k euru
- průměrný roční směnný kurz
  - v roce 1999: 36,882 CZK/EUR
  - v roce 2012: 25,143 CZK/EUR
    - zhodnocení kurzu o více než 30 % v porovnání s rokem 1999
  - v letech 2008-2012 (globální finanční krize a krize eurozóny)
    - v intervalu 24,586 CZK/EUR až 26,445 CZK/EUR
    - relativní stabilita kurzu CZK/EUR na silné úrovni

Kurz slovenské koruny k euru (SKK/EUR) před vstupem SR do eurozóny

- 28. 11. 2005-31. 12. 2008 – slovenská koruna součástí mechanismu směnných kurzů ERM II (jedna z podmínek vstupu země do eurozóny)
- v ERM II stanovena centrální parita (střední kurz) SKK/EUR a fluktuační pásmo (maximální povolené rozpětí pohybu kurzu SKK/EUR) $\pm 15\%$
- dvojí revalvace centrální parity SKK/EUR v ERM II, celkově přes 20 %
  - 28. 11. 2005-18. 3. 2007 – centrální parita 38,4550 SKK/EUR
  - 19. 3. 2007-28. 5. 2008 – centrální parita 35,4424 SKK/EUR
  - 29. 5. 2008-31. 12. 2008 – centrální parita 30,1260 SKK/EUR
- v kurzu 30,1260 SKK/EUR bylo 1. 1. 2009 na Slovensku zavedeno euro

Makroekonomický vývoj ČR a SR

Saldo běžného účtu platební bilance

V letech 2005-2011

- Česká republika
  - po celé sledované období deficit běžného účtu platební bilance
    - většinou v intervalu 2-4 % HDP
    - horší saldo než průměr EU a eurozóny
- Slovensko
  - po celé sledované období deficit běžného účtu platební bilance
    - počátkem sledovaného období kolem 8 % HDP
    - koncem sledovaného období v intervalu 2-4 % HDP
    - horší saldo než průměr EU a eurozóny

Makroekonomický vývoj ČR a SR

Průměrné náklady práce (včetně zdravotního a sociálního pojištění placeného zaměstnavatelem)

Stav v roce 2011

- Česká republika: 10,5 EUR na hodinu
- Slovensko: 8,4 EUR na hodinu
- Německo: 30,1 EUR na hodinu
- Nizozemsko: 31,1 EUR na hodinu
- Lucembursko: 33,7 EUR na hodinu
- Francie: 34,2 EUR na hodinu
- Dánsko: 38,6 EUR na hodinu
- Švédsko: 39,1 EUR na hodinu
- Belgie: 39,3 EUR na hodinu
- průměr EU: 23,1 EUR na hodinu
- průměr eurozóny: 27,6 EUR na hodinu

Přes nárůst ceny práce od roku 1993 do současnosti patří Česká republika i Slovensko stále k zemím s relativně levnou pracovní silou

Makroekonomický vývoj ČR a SR

Minimální mzdy (v hrubé výši)

Stav v roce 2013

- Česká republika: 312 EUR měsíčně
- Slovensko: 338 EUR měsíčně
- Portugalsko: 566 EUR měsíčně
- Řecko: 684 EUR měsíčně
- Španělsko: 753 EUR měsíčně
- Francie: 1430 EUR měsíčně
- Irsko: 1462 EUR měsíčně
- Nizozemsko: 1469 EUR měsíčně
- Belgie: 1502 EUR měsíčně
- Lucembursko: 1874 EUR měsíčně

Hrubé měsíční minimální mzdy zůstávají v ČR i SR nízké

Vyšší hrubé měsíční minimální mzdy než v ČR a SR v roce 2013

- také v krizi postiženém Portugalsku, Řecku a Španělsku

Od roku 2012 je minimální mzda na Slovensku vyšší než v České republice

- navzdory nižší ekonomické úrovni (nižšímu HDP na obyvatele v paritě kupní síly) Slovenska v porovnání s Českou republikou

Postup integrace ČR a SR do EU

Vstup do EU

- hlavní ekonomický a politický cíl ČR i SR
- přes odlišné ekonomické a politické podmínky v ČR a SR bylo nakonec načasování jejich postupu směrem k integraci do EU téměř totožné

Postup integrace České republiky a Slovenska do EU v datech

	Česká republika	Slovensko
Evropská dohoda o přidružení k EU – podpis	4. 10. 1993	4. 10. 1993
Evropská dohoda o přidružení k EU – vstup v platnost	1. 2. 1995	1. 2. 1995
Příhláška k členství v EU	17. 1. 1996	27. 6. 1995
Zahájení jednání o vstupu do EU	31. 3. 1998	15. 2. 2000
Smlouva o přistoupení k EU – podpis	16. 4. 2003	16. 4. 2003
Smlouva o přistoupení k EU – schválení referendem	13.-14. 6. 2003 pro: 77,33 % účast: 55,21 %	16.-17. 5. 2003 pro: 92,46 % účast: 52,15 %
Vstup do EU	1. 5. 2004	1. 5. 2004
Vstup do eurozóny	-	1. 1. 2009

Vztah k eurozóně

Přijetí eura

- závazek ČR i SR vyplývající z jejich členství v EU po splnění všech relevantních podmínek (zejména konvergenčních kritérií)
- cílové termíny zavedení eura – stanoveny po vstupu do EU
  - Slovensko
    - v roce 2009
    - cíl dodrželo, do eurozóny vstoupilo 1. 1. 2009
  - Česká republika
    - původně v letech 2009-2010
    - posléze posun na období 2012-2013
    - nakonec zrušení cílového termínu
- názory a přístupy ČR a SR k dalšímu prohlubování evropské integrace i k samotné měnové integraci, tj. k existenci měnové unie, se rozrůznily
- Slovensko je už pátým rokem členem měnové unie
- Česká republika nemá v současné době stanoven žádný termín vstupu do eurozóny a nevyvíjí žádné aktivní kroky k zavedení eura
- Slovensko svým vstupem do eurozóny Českou republiku v integračním úsilí předběhlo, avšak zhruba rok po vstupu Slovenska do měnové unie propukla krize eurozóny, která trvá dodnes
- zavedení eura na Slovensku se dnes jeví problémověji než v roce 2009

Vztah k eurozóně

Krize eurozóny

- nejprve dluhová krize v Řecku (začátek na přelomu let 2009 a 2010)
- postupná změna charakteru krize – ke krizi dluhové se přidala krize bankovní, ekonomická a sociální
- rozšiřování krize na další státy eurozóny – Irsko, Portugalsko, Španělsko, Kypr
- další krizí přímo ohrožené země eurozóny – Slovinsko, Itálie
- nepřímé projevy krize i v dalších státech eurozóny
- krize odhalila dlouhodobě neudržitelný stav dosavadního institucionálního uspořádání měnové unie
- původně dluhová krize v Řecku se nakonec proměnila v institucionální krizi eurozóny
- negativní vliv krize i na země mimo měnovou unii
  - Česká republika
    - prostřednictvím zahraničního obchodu a zahraničních investic silně propojena s eurozónou
    - v době krize eurozóny (od roku 2010) je vývoj reálného HDP v České republice horší než na Slovensku

Podíl na řešení eurokrize

Mezinárodní finanční pomoc 5 zemím eurozóny

- k odvrácení státního bankrotu – Řecko, Irsko, Portugalsko, Kypr
- na podporu finančního sektoru – Španělsko
- podíly zemí a institucí na poskytování pomoci
  - hlavní podíl – země eurozóny
  - menší podíl – Mezinárodní měnový fond
  - okrajový podíl – země EU mimo eurozónu
- forma pomoci
  - zvýhodněné úvěry problémovým zemím eurozóny s nižší úrokovou sazbou a delší dobou splatnosti
  - úvěry nejsou problémovým zemím eurozóny poskytovány přímo ostatními státy měnové unie, respektive EU, ale prostřednictvím záchranných mechanismů, za jejichž financování přebírají státy eurozóny, respektive EU záruky
- možné důsledky pomoci
  - pokud budou krizí postižené země schopny záchranné úvěry splatit, nebude mít tato pomoc na státy, které pomoc poskytují, přímý finanční dopad
  - pokud by problémové země svým závazkům nedostály a záchranné úvěry nesplatily, záruky států, které pomoc poskytly, by se začaly realizovat a tyto státy by utrpěly značné finanční ztráty

Podíl na řešení eurokrize

Finanční pomoc z Evropského mechanismu finanční stabilizace (EFSM)

- poskytovatelé pomoci – země EU mimo eurozónu (včetně České republiky)
- příjemci pomoci
  - Irsko – 22,5 mld. EUR
  - Portugalsko – 26 mld. EUR
  - celkem – 48,5 mld. EUR
- podíl České republiky na zárukách za záchranné úvěry pro Irsko a Portugalsko z EFSM
  - 0,56 mld. EUR (14,4 mld. Kč, z toho 6,7 mld. Kč pro Irsko a 7,7 mld. Kč pro Portugalsko)

Podíl na řešení eurokrize

Finanční pomoc z Evropského nástroje finanční stability (EFSF)

- poskytovatelé pomoci – země eurozóny (včetně Slovenska)
- příjemci pomoci
  - Řecko – 144,6 mld. EUR
  - Irsko – 17,7 mld. EUR
  - Portugalsko – 26 mld. EUR
  - celkem – 188,3 mld. EUR
- podíl Slovenska na zárukách za záchranné úvěry pro Řecko, Irsko a Portugalsko z EFSF
  - 1,86 mld. EUR (0,99 %)

Finanční pomoc z Evropského mechanismu stability (ESM)

- poskytovatelé pomoci – země eurozóny (včetně Slovenska)
- příjemci pomoci
  - Španělsko – 41,4 mld. EUR
  - Kypr – 9 mld. EUR
  - celkem – 50,4 mld. EUR
- podíl Slovenska na zárukách za záchranné úvěry pro Španělsko a Kypr z ESM
  - 0,41 mld. EUR (0,82 %)

Podíl na řešení eurokrize

Porovnání finanční pomoci poskytnuté Českou republikou a Slovenskem

Česká republika

- celkem – 0,56 mld. EUR
- částka pomoci je konečná
  - EFSM v roce 2013 ukončí svou činnost

Slovensko

- celkem – 2,27 mld. EUR
  - 4x vyšší hodnota než záruky poskytnuté Českou republikou
- částka pomoci se může dále zvyšovat
  - EFSF v roce 2013 ukončí svou činnost
  - ESM
    - trvalý mechanismus pro pomoc zemím eurozóny v závažných ekonomických problémech
    - celková finanční kapacita ESM – 700 mld. EUR
    - podíl Slovenska na zárukách za záchranné úvěry při vyčerpání celé finanční kapacity ESM – 5,77 mld. EUR (0,82 %)
    - finanční kapacita ESM se může v případě potřeby navyšovat, pak by se zvyšovala i hodnota záruk poskytnutých Slovenskem

Podíl na řešení eurokrize

Možné důsledky selhání dosavadního způsobu řešení eurokrize

Slovensko

- jako členská země měnové unie je mnohem výrazněji než ČR zapojena do realizace záchranných programů pro problémové státy eurozóny
- může čelit daleko závažnějším rizikům a mnohem rozsáhlejším negativním ekonomickým a rozpočtovým důsledkům než ČR, jestliže
  - krize eurozóny bude i nadále pokračovat
  - dosavadní záchranné programy pro některé země eurozóny nepřinesou očekávané výsledky
  - krize se bude rozšiřovat a prohlubovat i v dalších státech měnové unie
  - selže dosavadní model řešení krize eurozóny

Česká republika

- má svou národní měnu
- je silně propojena s eurozónou prostřednictvím zahraničního obchodu a zahraničních investic
  - proto by také nesla náklady eventuálního dalšího přetrvávání a rozšiřování eurokrize a selhání dosavadního způsobu jejího řešení

Děkuji za pozornost